

PROFESIA DE AVOCAT ÎN ANUL CENTENARULUI MARIII UNIRI, ÎNTRE PREZENT ȘI VIITOR.

Centenarul Marii Uniri este un reper pentru evoluția societății românești, în general. Am străbătut un secol care constituie o perioadă de reală schimbare și modernizare pentru profesia de avocat, permanent supusă reflecției și reformării.

În cei o sută de ani care au trecut de la Marea Unire, profesia de avocat a dat dovadă de o rezistență uimitoare, adaptându-se continuu tuturor schimbărilor care au avut loc în succesiunea vremurilor sub care profesia a răzbit! Au fost războaie, au fost dictaturi, a fost comunism, au fost epurări "înainte" și "după", a fost momentul '89. Toate acestea au afectat totdeauna moderat practicarea concretă a profesiei, tipologia îndatoririlor avocatului, percepția avocaților și a publicului asupra avocaturii. Avocatul dedicat valorilor reale ale profesiei a izbândit!

Nu analizăm evocările! E treaba istoricilor sau, mai nou, a avocaților care se dedică scrierilor despre istoria profesiei!

Evenimentele la care au participat în acest an avocații români pentru a cinsti Centenarul - la Alba Iulia, la Sibiu, la Craiova, la Iași, la Târgu Mureș, la Biserica Domnița Bălașa, la București, de Ziua Eroilor (când s-a organizat Parastasul de pomenire a "eroilor în robă", căzuți la datorie în Primul război mondial) - au demonstrat că fără intelectuali și fără elite nici un popor nu poate dăinui în istorie. Contribuția avocaților la realizarea Marii Uniri - evocata în volumul omagial

realizat la inițiativa UNBR, lansat în preajma Zilei avocatului român, la Alba Iulia - dovedește că la realizarea Marii Uniri avocații români s-au numărat printre elitele națiunii.

Ferice de poporul care a avut astfel de avocați!

Trebuie însă să privim, la ceas aniversar, și la vremurile de azi!

Avocatul român a redobândit gustul libertății și al democrației, inclusiv al democrației profesionale. În ultimii ani ai secolului scurs de la Marea Unire avocatul român a fost și este actor și martor al eforturilor făcute pentru ca profesia să recâștige valori europene fundamentale într-un cadru instituțional compatibil cu reglementările dreptului european. În Anul Centenar în Barourile din România sunt înscrși un număr de 24.667 avocați definitiv, 1.555 avocați stagiași și un număr de 150 avocați străini. Aceștia au raporturi instituționale exclusiv cu Barourile din care fac parte - 42 la număr!

Numărul avocaților cu drept de exercitare a profesiei a crescut de la 18.843 în 2007 la 23.020 la 31 decembrie 2017. Numărul stagiariilor este însă în scădere, de la 3.180 în 2007 la 1.240 în 2017. Aceștia li se adaugă 8.465 de avocați aflați în stare de incompatibilitate sau suspendați din dreptul de a profesa.

În România funcționează 720 de societăți profesionale de avocați, 82 de societăți profesionale de avocați cu răspundere limitată și 8.695 de cabinete individuale de avocați. La 31 decembrie 2017 figurau înscrși în registrul național al avocaților de asistență judiciară 5.727 de avocați cu drept de exercitare a profesiei, iar în registrul național al curatorilor judiciari 3.151 de avocați, din care 3.004 cu drept de exercitare a profesiei. În unele barouri (Dolj, Galați și Suceava) există o evidență a avocaților care au și o calitate de curatori fiscali, în număr total de 13, din care 12 cu drept de exercitare a profesiei.

În acest an, sub rezerva validării ultimului examen, procentul celor admiși în profesia de avocat a crescut. Au fost admiși 627 avocați,

adică un procent de 21,7% dintre cei înscriși, cel mai mare procent din ultimii 5 ani.

Selecția este mai riguroasă, dar, raportată la cei care optează pentru intrarea în profesie, sunt lucruri de îmbunătățit.

Totuși, interesul tinerilor absolvenți pentru profesia de avocat pare să fi crescut în ultimii ani, întrucât în 2007 au fost 935 de candidați înscriși, pe când anul acesta au fost 2.889. Ar fi interesant de știut și câți avocați pleacă din profesie și către ce profesii se îndreaptă.

Altfel, cifrele arată bine cu privire la avocatura română, dar asta nu înseamnă că ele reflectă realitatea tuturor avocaților.

În ceea ce privește cifrele statistice, referitoare la venituri, acestea s-au dublat în ultimii 10 ani. După cum rezultă din datele furnizate de Casa de Asigurări a Avocaților, venitul mediu lunar al avocaților a crescut de la 2.262,56 în 2007 la 4.926,68 în 2017.

Sub aspectul veniturilor din cote de contribuție la sistemul propriu de asigurări, acestea aproape că s-au triplat în ultimii 10 ani, de la 51.160.130,46 în 2007 la 147.694.618 în 2017, iar cota medie lunară a crescut de la 226,26 la 541,93 în același interval. Din evidențele statistice de care dispunem, rezultă că în anul 2017 peste 42,03% din avocați declară către sistemul propriu de asigurări că realizează venituri lunare sub 592 EURO lunar (echivalent în lei) sau nu realizează venituri din profesie, și doar 16,12% din avocați realizează venituri lunare mai mari de 2.772 EURO lunar (echivalent în lei). Între aceste categorii un procent de 41,85% dintre avocați realizează cert venituri între 592 EURO și 2.772 EURO lunar.

Veniturile realizate din profesie au în acest an cel mai bun tratament fiscal din istoria profesiei de avocat de după 1990.

Sunt și alți factori care trebuie luați în considerare pentru a reflecta nivelul de trai al avocatului mediu: rata inflației și tipologia cabinetelor sau a societăților de avocatură care au determinat aceste venituri, pentru că decalajele sunt tot mai adânci și asta se vede cu ochiul liber.

În prezent, avem un procent de 10,3 avocați raportat la 10.000 de locuitori, ceea ce reprezintă destul de puțin comparativ cu alte țări europene. Acest indicator, privit singur, nu este relevant pentru a reflecta starea avocaturii, ci mai degrabă starea societății, el fiind în general folosit în studiile europene pentru a arăta cât de "litigioasă" este o țară. Se mai folosesc și indicatori precum numărul de avocați raportat la numărul de judecători. Ar fi relevant și un indicator în raport cu numărul litigiilor în care reprezentarea prin avocat este obligatorie și cele în care nu este obligatorie.

Asistăm și la o "feminizare" a profesiei de avocat, ponderea femeilor fiind, actualmente, de 59,93%, respectiv 13.611 femei față de 9.100 bărbați. Trebuie să avem în vedere faptul că femeile depun, în general, eforturi mai mari pentru a rămâne în carieră, având în vedere că ele trebuie să o întrerupă la un moment dat pentru concediile de maternitate. Sigur că și profesia trebuie să-i ofere sprijinul necesar în această perioadă prin indemnizațiile aferente.

Viața a demonstrat că, în profesie, numai dialogul direct și cooperarea pot consolida încrederea reciprocă și schimbul de bune practici, idei și experiențe instituționale și profesionale între barouri. Când acestea au existat, reformele structurale de care profesia de avocat are nevoie au avut succes! De regulă, avocații fac și vorbesc mai puțin despre ceea ce este pozitiv în ceea ce fac!

Nu am reușit să trecem de la concepția potrivit căreia "avocatul face parte din public"! Avocatul nu poate intra în localurile instanțelor pe aceeași ușă pe care intră magistrații, deși s-a consacrată legal, pentru prima dată în istoria avocaturii române, postulatul potrivit căruia "*în exercitarea profesiei, avocații sunt parteneri indispensabili ai justiției, ocrotiți de lege...*" [prin art. 38 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat]. Nu totdeauna suntem

acceptați în localurile în care funcționează sediile instanțelor. Adesea suntem evacuați sau restrânși din spații pe care avocații le-au deținut în localurile Tribunalurilor de zeci de ani și chiar înainte de 1989!

S-a reușit să se elimine, prin lege, "avocatul-delator", cultivat uneori cu îngăduință într-un registru prin care legea însăși încurajează "avertizorii", care, într-o profesie clădită pe temeiul "secretului profesional" sunt percepuți într-un alt registru de repere moral-profesionale!

S-a înăsprit tratamentul penal în cazul încălcării secretului profesional al avocatului : este "prețul" sporirii încrederii în avocați!

Avocații trăiesc vremuri în care "apărarea neleală" a fost incriminată în Noul Cod penal parcă pentru a se altera și mai grav încrederea societății în avocați, deși nu există, la cunoștință publică, niciun caz care să fi justificat incriminarea!

Nu rare sunt situațiile în care suportăm, nu totdeauna justificat, "forfecarea" onorariilor de avocat, a căror încasare de către avocat reprezintă un drept care justifică însăși existența sa profesională !

Cine exercită profesia potrivit legii și știe că există unitate de opinii în Corpul avocaților nu a fost și nu este în situația în care "să se pituleze" în spațiul public, ori "să treacă pe lângă zid"!

Dimpotrivă! Cine are ceva de spus în calitate de avocat, fără a ascunde nimic în "dulapurile cu schelete", o spune, mai ales dacă este specialist reputat în problema abordată! Altfel toți ne pricepem la tot!

Profesia de avocat este una în care solidaritatea de breaslă este, în spațiul public, mult mai redusă decât în cazul altor categorii profesionale implicate în îndeplinirea actului de justiție.

Există o explicație de ordin simplist, dar relevant: caracterul de afacere privată al avocaturii, în care accentul se pune în mod natural pe succesul individual/al echipei proprii, estompează solidaritatea de breaslă!

Nu primează principiul „confraternității”, deși profesia de avocat este singura care de peste 90 de ani are o Casă de Asigurări proprie, ceea ce înseamnă, totdeauna, solidaritate, inclusiv în ceea ce privește banii pentru pensie și/sau pentru unele prestații cu caracter social, dispune de un Fond de solidaritate creat prin contribuția proprie a tuturor avocaților care, pe baza unor reguli convențional stabilite, permite întrajutorarea cazurilor medicale grave ale avocaților și familiilor lor, se numără printre profesiile liberale în care formarea profesională continuă este prioritară, unde educarea și menținerea la zi a pregătirii profesionale se intenționează a nu fi lăsată la voia întâmplării, are reguli foarte clare de etică profesională și, mai ales în ultimii ani, nu încurajează mediocritatea la admiterea în profesie.

În Anul Centenarului se constată o criză acută de modele bazate pe valorile constante ale profesiei (posibil și pe fondul numărului mare de avocați tineri care intra în profesie, ceea ce înseamnă că timpul acordat fiecăruia de către tutorii-îndrumători se reduce), ceea ce conduce la o slabă însușire a principiilor etice, manifestata prin dorința de succes obținut în termen scurt, cupiditate excesiva, disponibilitatea de a trafica informații confidențiale. S-au redus standardele profesionale (în parte și din cauze ce țin de învățământul superior juridic). Scade empatia și etica socială, în mod firesc, în raport cu influența puternică a modelului corporatist la care se raportează cu precădere tinerii avocați, în detrimentul nevoilor sociale reale ale României concrete. Calitatea și caracterul unitar al formării profesionale scade pe măsură ce este distorsionată activitatea Institutului National pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților (INPPA), înființat în 2010 și care este, teoretic, obligatoriu în primii doi ani de profesie, se manifestă o tensiune între provinciile istorice ca viziune privind profesia, dar și între diferite barouri, concretizată și în mesajele comunicate public, ceea ce conduce la slăbirea autorității și relevantei instituțiilor

profesiei, organizate prin lege, în raport cu membrii profesiei. Adesea au loc scurgeri de informații care fac obiect al secretului profesional sub argumentul lipsei unei sancțiuni și din rațiuni de transparentă!

Este extrem de dificil însă să vorbești în numele tuturor avocaților! De peste o sută de ani avocații au dobândit și păstrează libertatea de opinie ca expresie a unui crez profesional, adesea intangibil, dacă nu este "acoperit" de alte obligații!

Nu am reușit să ne convingem că ar fi fost bine ca numărul barourilor să fie egal cu cel al Curților de Apel! Fiecare Barou ar fi și mai puternic! Nu am reușit să ne convingem că numărul avocaților este în realitate mult mai mare, deoarece o profesie - soră, profesia de "consilier juridic", fără tradiție în vremurile României democratice de dinainte de 1945, este organizată și funcționează imitând profesia de avocat. În fapt, sunt numeroși avocații care tânjesc după stabilitatea și siguranța oferită de o relație de "încadrare" într-o muncă independentă profesional, după modelul consilierilor juridici din instituțiile statului, din sistemul bancar, pe care, adesea, *de facto* îl imită sub denumirea generică de "*avocați in house*", cu argumentul că legislația profesională a rămas în urma faptelor care s-au revoltat și se revoltă, exprimând modernizarea.

Nici cu celelalte profesii juridice organizate în România nu conlucrăm cum ar trebui. Am convenit o Carta interprofesională privind relațiile dintre judecători, procurori și avocați, pe care o invocăm când apreciem că "dă bine"! Am fost inspirați că nu am numit-o "Protocol"!

Nu există în România, în Anul Centenar, o reglementare instituțională similară cu cea a unui Barou național, năzuință a celor care cred în valorile statului național unitar. Uniunea Națională a Barourilor din România funcționează după o matrice legală, cu atribuții limitate, ce nu permit confuzii nici cu asociațiile liber consimțite, nici cu sindicatele! Legea nu permite nici ignorarea opiniei fiecărui avocat și nici nu admite

implicarea politică a organelor profesiei! Structurile instituționale, organizatorice ale profesiei, adesea percepute sau "dorite" drept veritabile concepte tehnico-juridice cu iz "corporatist", nu pot fi deturnate de la menirea lor tradițională - ocrotirea intereselor avocaților - din rațiuni ce țin de interese de grup sau de moment!

Rolul legal al Uniunii Naționale a Barourilor din România este de autoreglementare a profesiei și de apărare a acesteia în raport cu autoritățile. Totodată, Uniunea are un rol important în apărarea prestigiului avocaturii, prin instituirea regulilor deontologice și vegherea la respectarea acestora.

Rolul Uniunii Naționale a Barourilor din România (UNBR) este sintetizat în art. 10 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat (în continuare, Legea): "Barourile și U.N.B.R. asigură exercitarea calificată a dreptului de apărare, competența și disciplina profesională, protecția demnității și onoarei avocaților membri."

Structura instituțională organizată prin Decretul-Lege nr. 90/1990 și, apoi, prin Legea din 1995, inspirată de modelul legislației privind organizarea profesiei de avocat din 1931, apreciată unanim ca expresie a unui regim democratic care a cultivat cu adevărat profesia de avocat ca o autentică "profesie liberală", liberă și independentă, avea valențe ale Baroului național, potrivit și corespondent ideii de "stat național unitar", care străbate secolul parcurs de la Marea Unire din 1918 până în prezent! Viața socială a evoluat! În prezent reglementările legale din 1995, modificate sau completate în timp, abundența reglementarilor infraparlamentare nu corespund intereselor actuale sau de perspectivă ale dezvoltării avocatului, ca profesionist!

În plus, există prejudecăți normative / instituționale și un cadru juridic inadecvat pentru nevoi și circumstanțe ce vizează activitatea profesională a avocatului, atât în raporturile cu autorități din domeniul judiciar - înțeles în sens larg - dar și în ce privește raporturile cu

autoritățile din domeniul mediului de afaceri, din sistemul ocrotirii persoanelor, autorități locale etc.

Există structuri inadecvate dezvoltării profesionale reale a avocatului, un sistem de responsabilitate slab sau chiar inexistent în ceea ce privește nerespectarea drepturilor prevăzute de lege în beneficiul apărării sau reprezentării prin avocat, agravată de necunoașterea reglementărilor legale speciale privind profesia de avocat, chiar de către slujitori ai dreptului din profesiile juridice sau care implică cunoașterea și aplicarea dreptului. Într-un mediu în care agenda publică include încă problema unei veritabile "culturi a corupției sau nepotismului", dezvoltarea profesională a avocaților este încă inegală. În general, avocații sunt excluși din procesele de luare a deciziilor chiar și când acestea au un impact asupra vieții lor profesionale. Teama și neîncrederea în sistemele formale de corectarea a conduitelor contrare legii, atunci când drepturile au fost încălcate, întreținută uneori deliberat, a scăzut și încrederea în justiție, dar și încrederea în avocat, asociat în mentalul colectiv drept "om al legii"!

Cultura predominantă a impunității descurajează oamenii să își caute dreptatea! Convingerile înrădăcinate privind imprezizibilitatea rezonabilă a soluțiilor judiciare sunt mai puternice decât orice efort care are ca scop schimbarea atitudinilor!

Aceași este situația și în cadrul sistemului reprezentat de instituțiile profesiei de avocat!

"Profilul" avocaților care exercită profesia în România în Anul Centenar este configurat în bună măsură de o curriculă universitară sau profesională, ulterioară înscrierii în Barou, ori de perspectiva socio-culturală oferită de modelele propuse în profesie drept "avocați de succes", în condițiile în care s-a înregistrat, natural, slăbirea instituției tradiționale a "îndrumării profesionale" obligatorii în perioada stagiului de avocat. Marea majoritate a avocaților înscriși în barouri au dobândit dreptul de intrare în profesie pe baza unui interviu sau pe bază de

examen de admitere organizat de fiecare dintre barouri (rațiunea reală a inițiativei organizării UNBR!), începând din 2004 și până în 2012. În perioada 1990-1994, dar și ulterior, numeroși juriști au fost primiți în profesia de avocat, dar nu s-au înscris și în Barouri! De regulă, solicitarea de înscriere în Barou s-a făcut după pensionare, mai ales din sistemul autorităților judiciare și din cadrul Parchetelor!

Există numeroși avocați care sunt inițial formați profesional în alte profesii juridice, adesea cu o percepție "culturală" proprie privind avocatul, perceput, mai ales înainte de 1990, drept juristul care "și-a găsit un refugiu" în profesia de avocat - o "ladă" care putea găzdui mai ales pe cei care aveau "probleme de dosar", în accepțiunea de atunci a expresiei!

Aceste premise explică percepțiile publice privind imaginea avocatului în societate, precum și a serviciilor prestate de aceștia. Fie în mass-media, fie ca opinii emenate de la public, în general, avocatul este perceput, și în prezent, alături de medic, psiholog, preot ca un „confident al clientului”, „camarad”, „aliat”, căruia i se încredințează secrete, detalii personale, intime. De aici, nevoia ca relația avocat-client să fie una bazată pe încredere, „*intuitu personae*”. Clientul român încă mai speră într-o înțelegere profundă a problemelor cu care se confruntă și într-un ajutor necondiționat din partea avocatului, în momentele esențiale. Este credința tuturor clienților care provin din țările civilizate unde profesia de avocat s-a întărit și rezistă mai ales prin devotamentul și respectul față de profesie al avocaților!

În plus, în prezent este tot mai pregnantă asocierea avocatului cu un „om de acțiune”, căruia îi place să înfrunte chiar și cele mai temute instituții de forță ale statului.

De aici, în general, un sentiment de respect pentru practicanții acestei profesii.

Încă se mai confruntă avocații și Barourile cu „avocații amatori/prietenii atotștiutori”, care oferă sfaturi pe teme juridice în

cercurile lor sociale fără a avea pregătirea necesară, ori fără a respecta legea prin "arogarea" și adjudecarea fără drept a titlului profesional de avocat! Printr-o procedură simplă, orice absolvent de Drept putea/(poate?) să se înscrie într-un Barou creat cu încălcarea legii, ceea ce a dus la o infuzie de avocați falși pe piață. Din neștiință, multe persoane au apelat la acest gen de avocați. Respectivii purtători de robă nu au temei legal privind dreptul de reprezentare. "Asanarea" acestei situații prin "procuri notariale", uneori recomandate chiar de funcționari publici - obligați legal să nu accepte o reprezentare falsă prin săvârșirea unei infracțiuni - a provocat și provoacă mult consum de resurse datorită unei toleranțe lipsită de orice suport legal! Complicitatea suspectă a autorităților, ori proveniența celor în discuție chiar din rândul celor chemați să respecte legea a bulversat profesia!

Adesea, în percepția publică a profesiei de avocat se evidențiază veritabile "clișee" a căror ascundere sub preș este riscantă:

- Avocatul este „scump” sau, adesea, „prea scump”!
- Alegerea avocatului implică anumite riscuri, clientul nefiind în măsură să evalueze ex-ante pregătirea, competențele specialistului la care apelează și șansele de succes!
- Avocatul „îți ia banii și dacă pierzi, și dacă câștigi”, interesul său fiind cel de a încasa onorariul, indiferent dacă satisface sau nu scopul clientului!
- Avocatul poate fi duplicitar, cunoscând infinit mai multe amănunte, jurisprudența și legislație și având - posibil - unele interese ascunse;
- Avocatul poate fi oricând suspectat că are un „blat” cu partea adversă!

În spațiul media, avocații au fost vizibili în ultimii ani pe o zonă care din punct de vedere comunicațional a fost percepută ca o zonă de apărare a diferitor persoane publice cu probleme penale în cadrul

luptei anti-corupție. Sunt și avocați prezenți în zone cu elemente de can-can în cadrul diferitor scandaluri/dispute cu consecințe legale ce au implicat persoane din lumea mondenă. Așa cum este de așteptat ambele zone au contribuit la sedimentarea unor percepții negative la adresa profesiei, prima prin punerea sub semnul întrebării a moralității avocaților („ar apăra pe oricine și ar spune orice pentru bani!”), a doua, pe o „aducere a profesiei” într-o zonă a derizoriului și de divertisment. Mediatizarea cu concursul avocaților a unor cazuri juridice cu profil ridicat de impact a condus la interpretarea că sprijinul avocaților este apanajul celor cu mulți bani și a creat o barieră mentală privind accesibilitatea serviciilor acestora. Adesea, mediatizarea unor tranzacții controversate (moșteniri, retrocedări etc.), a prilejuit, uneori, perceperea avocaților implicați drept „rechini” fără scrupule în dobândirea de foloase.

În mediul on-line, în rețele de socializare în care avocații sunt implicați, avocații sunt comparați mai ales cu vulpea și pisica, principalele calități asociate cu aceștia fiind viclenia, inteligența, puterea și șiretenia. Sunt asocieri mai ales apreciative, dar care au în spate și o puternică percepție negativă.

Cei care au apelat la un avocat și sunt nemulțumiți reclamă, mai ales, „neasumarea răspunderii” sau „neoferirea de informații suficiente”.

Pentru marea majoritate a oamenilor, care nu interacționează profesional cu avocați pe baza unei practici cât de cât constante, accepțiunea asupra profesiei și serviciilor furnizate de avocat este una simplă, care nu acoperă decât unele servicii puse la dispoziție de avocați: „apărător”, astfel cum este numit permanent de instanțe, consultant înaintea încheierii unor acte juridice importante etc. Mai rar este solicitat avocatul în administrarea bunurilor, protecția proprietății în rezolvarea problemelor de ocrotire părintească, unde concurența cu ONG-urile este acerbă!

Piața serviciilor profesionale avocațiale a evoluat în ritmul schimbărilor normative și a practicii europene și globale

Serviciile asigurate de avocați au devenit din ce în ce mai complexe. Ele s-au adaptat la noile realități de reglementare din diferite domenii de activitate din România și la orientarea, din ce în ce mai pregnantă la nivel normativ în spațiul Uniunii Europene, pentru consacrarea, extinderea, protecția și respectarea drepturilor indivizilor.

Este de actualitate rolul Barourilor în influențarea gradului de educație a publicului în sensul înțelegerii rolului și, în final, a utilității avocatului! Acest efort de educare a publicului ar trebui să constituie o prioritate în agenda profesiei!

Reputația profesiei, orizontul de percepții privind zona de servicii profesionale ale avocatului și competențele sale, rolul social și caracterul moral al avocaților, trebuie să constituie liantul unei interacțiuni constante a avocaților cu comunităților locale.

În prezent, percepțiile asupra profesiei de avocat se dezvoltă mai ales pe baza informațiilor care parvin prin diferite forme de comunicare mediată—familie, prieteni, membrii ai comunității în diferite interacțiuni — și, cel mai frecvent, prin intermediul mass media. Peste 65% din prestațiile profesionale sunt asigurate de avocați pe baza unor recomandări.

Avocații au reușit să apere unitatea profesiei, să-și păstreze independența, onoarea și probitatea chiar și în anii grei ai comunismului, ghidându-se după principiile tradiționale.

Am ferma convingere că numai respectul față de aceste principii va permite rezistența profesiei și în fața marilor provocări, fără precedent, și a schimbărilor disruptive care au loc în ultimii ani și care prefigurează schimbări radicale pentru viitor.

În ultima decadă însă, putem spune fără să greșim că au avut loc mai multe schimbări de paradigmă în privința evoluției profesiei de avocat. Globalizarea și tehnologia au făcut ca schimbările de mentalitate să fie

mult mai rapide și mai profunde decât la generațiile anterioare, pentru care respectarea tradiției era sacră. De aceea, trebuie să ne punem întrebarea ce ne dorim în continuare, în funcție de contextul actual și de perspectivă. Nu putem veni cu clișee de genul "pe vremea noastră era mai bine"!

Ne confruntăm cu noii factori care generează tendințele în profesie.

Pentru a pune avocatura pe un trend ascendent, trebuie să avem în vedere, prioritar, ce își doresc generațiile mai tinere, care formează marea tabără a avocaților. Dar și ce putem face pentru continuitatea profesiei, care se confruntă cu amenințări fără precedent, la nivel global.

Oricât de tradiționaliști ar fi unii dintre noi - și profesiile juridice sunt recunoscute ca având această caracteristică - trebuie să acceptăm schimbările și să vedem ce putem face pentru a ne adapta.

Citeam recent într-un articol privind forța de muncă "multigenerațională" că, pentru prima oară în istorie, patru generații foarte diferite de avocați activează în același timp în avocatură : *Tradiționaliștii sau "Generația tăcută"* (născuți între 1928 și 1845), *Baby Boomers* (născuți între 1946 și 1964), *Generația X* (născuți între 1965 și 1980) și *Generația Y sau Millennials* (născuți între 1981 și 1996).

Dacă ne uităm la structura pe vârste a avocaților români, cea mai mare parte, peste 50%, o reprezintă avocații între 23 și 37 de ani. Sunt 11.439 de avocați în această categorie de vârstă.

După aceasta, vin cei din *Generația X*, cei între 38 și 53 de ani, în număr de 5.197. E drept însă și normal că această generație aduce în profesie veniturile cele mai mari!

Accesul la tehnologie joacă un rol important în delimitarea acestor generații și formarea mentalităților acestora. Diferența de mentalitate între generații este foarte mare, astfel încât trebuie să știm ce își

dorește fiecare generație și să găsim liantul comun care să ducă la dezvoltarea profesiei.

Vine în forță și Generația Z sau "Post-Millennials", născută după 1997, care e cea mai adaptată schimbărilor tehnologice, care au început deja să transforme în mod fundamental sistemele de justiție în general, nu numai avocatura. Ei nu au nicio experiență a unei lumi fără tehnologie, sunt "nativi tehnologic". Inteligența artificială, tabletele, instantaneitatea comunicării și accesul nelimitat la informații sunt atuurile lor în această eră a tehnologiei. Cu siguranță, aceste obiceiuri comportamentale vor schimba justiția și avocatura. O schimbă deja! Vor urma rapid și alte generații, ale căror caracteristici sunt din ce în ce mai greu de anticipat, dar decalajele de mentalitate se vor adânci. Fiecare generație are propriile sale valori și dorințe.

Este normal să existe diferențe de idei și conflicte, chiar dacă nu știm să le gestionăm corect, cu argumentul logic, și nu cu atacuri la persoană sau cu dispreț față de mentalități cu care nu ne simțim compatibili!

O întrebare firească pe care ar trebui să ne-o punem cu toții este: care sunt constantele care unesc aceste generații, cu mentalități atât de diferite, pentru a ajuta profesia să se dezvolte și în viitor, în beneficiul tuturor avocaților, fie că unii sunt mai tradiționaliști, fie că fac parte din noile generații?

Personal, cred că tot principiile fundamentale constituie acest liant între generații, că acestea nu împiedică inovația ci, dimpotrivă, îi pot asigura realizarea, păstrând forța și unitatea profesiei.

Dar, avem nevoie de studii specializate cu sociologi și juriști apți să înțeleagă toate aceste generații și să identifice obiectivele comune care ar putea genera schimbarea dorită de breaslă. UNBR are pe agenda un astfel de studiu ("Avocatura 2025")! Din păcate sunt foarte greu de găsit specialiștii care ar putea realiza un asemenea studiu, în România.

Există numeroși factori care afectează evoluția profesiei de avocat.

În ultimul deceniu, o serie de factori externi au influențat dramatic evoluția avocaturii române, obișnuită, în cea mai mare parte, să stea la adăpost, între granițele țării. Criza economică mondială declanșată în 2008, impactul legislației europene după 2007, modificarea Codurilor și nu în ultimul rând concurența globală au necesitat un efort uriaș de adaptare pentru avocatul român, obligat să se confrunte într-un interval de timp foarte scurt cu situații complet noi.

De asemenea, se observă foarte clar anumite trenduri mondiale de ștergere a granițelor între profesii și creșterea concurenței la frontierele cu alte profesii.

Noi nu putem evita aceste tendințe încurajate și de legislația europeană și implicit de cea națională. Însă **putem să câștigăm prin pregătire profesională, din care rezultă performanțe ridicate.**

Majoritatea studiilor europene referitoare la viitorul avocaturii subliniază că societățile de avocatură trebuie să facă față concurenței cu non-avocații, care câștigă tot mai mult teren. Iată ce spune un [studiu](#) german privind Piața de servicii juridice în anul 2030: "Cabinetele individuale se află în fața unei presiuni competitive suplimentare din partea numărului crescând al furnizorilor non-avocați care au câștigat acces limitat la domeniul serviciilor juridice extra-judiciare ca urmare a adoptării Legii germane privind serviciile juridice".

Deci, pregătirea profesională e de bază pentru a rezista acestei concurențe. Dacă venim să ne plângem la UNBR că nu știu ce profesie a mai "mușcat" din aria de practică a avocaților, trebuie să înțelegem că UNBR nu se poate opune unui trend global! **Profesionalismul este singura metodă de a face față acestei concurențe!**

Apoi, tehnologia care a avansat extrem de rapid, inclusiv în domeniul juridic, a reprezentat și continuă să reprezinte o provocare serioasă

pentru mulți avocați. Platformele online de soluționare a conflictelor există deja și la noi și ar putea fi o oportunitate pentru cei cu competențe tehnologice. Uberizarea avocaturii este un fenomen care se resimte foarte puternic în alte țări europene și constă în utilizarea noilor tehnologii pentru a pune în contact direct avocații și clienții lor. Exact cum sunt serviciile Uber pentru taximetre! Sunt pe cale să se răspândească și la noi.

Așadar, cu siguranță urmează foarte curând și alte confruntări cu inteligența artificială, care ne aduce tehnologii ce intră în concurență directă cu avocații. Știm că există deja avocați roboți capabili să dea rezultate de o acuratețe mai mare decât a oamenilor. De ce ar fi nevoie de zeci de avocați într-o firmă, să caute precedente, când robotul o poate face în câteva secunde ?

Există deja tehnologia bazelor de date furnizate în sistem "bloc", despre care unii specialiști consideră că ar putea elimina intermediarii cum ar fi avocații, brokerii sau bancherii. Poate sună exagerat, însă avocații din țările mai avansate fac pregătiri serioase pentru a lucra cu această tehnologie.

Ar trebui să ne gândim și noi să adăugăm cursuri de formare profesională în domeniul noilor tehnologii cu impact asupra avocaturii.

Altă provocare care se resimte în ultimii ani în România o reprezintă cererile de servicii integrate, realizate prin inter-profesionalitate, dar care amenință principiile fundamentale ale profesiei, în special în privința secretului profesional.

Trebuie să ne punem întrebarea: cum se poate dezvolta colaborarea inter-profesională între avocați și alte profesii juridice, astfel încât independența și secretul profesional al avocatului să nu aibă de suferit? Pentru că acest aspect a dat naștere la foarte multe controverse în țările care au legiferat inter-profesionalitatea prin intermediul unor firme care reunesc avocați, contabili și alți specialiști

în măsură să răspundă unei cereri de servicii integrate. De acord, este nevoie de așa ceva, însă problema se pune în privința secretului profesional, a limitelor de răspundere a avocatului pentru că nu toate profesiile implicate au aceleași obligații legale și aceeași protecție, în acest sens. Cum delimitezi sfatul avocațial de cel contabil într-o astfel de situație ? Cine și cum răspunde juridic în acest caz ?

Nu sunt lucruri simple, nu pot fi rezolvate fără o schimbare de paradigmă care în mod clar influențează percepția asupra profesiei de avocat.

Am expus aceste aspecte pentru a sublinia ideea că **acum trebuie să ne concentrăm eforturile în direcția gestionării unor schimbări iminente.**

Una dintre soluții ar fi să adăugăm noi cursuri la pregătirea profesională, care să reflecte noile nevoi ale avocatului contemporan, pentru a putea face față noilor tipuri de concurență.

Toate aceste aspecte impun redefinirea relației noastre cu celelalte profesii juridice sau non-juridice și a imaginii avocatului român, care să se remarce prin înalt profesionalism și deontologie ireproșabilă.

Cred că numai așa vom putea face față concurenței care vine din toate părțile și va face profesia atractivă și aspirațională pentru generațiile următoare.

Cred că rigoarea examenului de admitere este esențială pentru prestigiul profesiei, întrucât în jurul lui se face multă publicitate și oamenii află că în profesie intră numai cei cu competențe deosebite. Însă, problema la care trebuie să dăm un răspuns este dacă sunt aceste competențe suficiente pentru a stimula inovația în avocatură și pentru a răspunde cerințelor actuale și ale zilei de mâine. Avem din ce în ce mai puțini stagiați și asta se va reflecta în evoluția profesiei și inclusiv în sistemul de pensii. Ce putem face pentru a primi mai mulți stagiați competenți ?

Apar modele alternative de furnizare a serviciilor juridice, iar clienții pot solicita asistență juridică din partea unui număr din ce în ce mai mare de profesioniști non-avocați direct sau prin diferite site-uri de consultanță juridică online. Aceste opțiuni se vor dezvolta cu sau fără voia noastră, deoarece permit cetățenilor să obțină informații juridice la costuri reduse și chiar gratuite și au în plus rapiditatea răspunsurilor juridice.

Tehnologia securizată bazată pe web permite avocaților să lucreze de oriunde. Ne putem aștepta, cu siguranță, la proliferarea birourilor virtuale de avocatură în viitorul apropiat, cu atât mai mult că acestea rezolvă probleme spinoase, cum ar fi cel al costurilor pe care le implică un sediu tradițional, dar permit și o flexibilitate a programului de lucru și ameliorarea echilibrului între muncă și viață.

Tehnologiile aduc și multe posibilități de câștig pentru avocați, dar pentru aceasta trebuie să știm să le utilizăm în favoarea noastră. Altfel, ne pot scoate din joc. **De aceea, este prioritar să începem pregătirea profesională și în acest domeniu.**

Globalizarea avocaturii a marcat puternic în ultimii ani evoluția profesiei. Societățile de avocatură din țară se extind dincolo de frontiere, colaborează cu avocați străini și formează fuziuni, eliminând granițele tradiționale asupra domeniului geografic al practicii legale. Deși globalizarea nu este nouă, aceasta capătă impuls datorită creșterii internetului, automatizării proceselor legale, dezvoltării securității datelor și instrumentelor tehnologice emergente. Este clar că globalizarea va continua să transforme peisajul industriei juridice în următorii ani.

Trebuie să ne gândim: va fi avocatura viitorului un hibrid profesional? Suntem pregătiți să devenim altceva decât am fost în ultimul secol? Cabinetele/societățile de avocatură vor crea parteneriate multidisciplinare (care permit non-avocaților să devină asociați) sau cabinetele/societățile de avocatură vor angaja non-avocați în

organizații multidisciplinare care furnizează servicii pentru clienți (managerii de proiect, tehnicieni legali, etc.)?

În plus, trebuie să răspundem la întrebarea dacă societățile de avocați și cabinetele de avocați **ar trebui controlate în continuare** în totalitate de avocați, în mare parte de avocați, în mică parte, de avocați, având în vedere nevoile de finanțare ale profesiei? Selecția profesională ar trebui modificată sau menținută?

Sunt câteva din întrebările care, în viitor, au nevoie de răspunsuri bazate pe clarviziune și dedicație, în condițiile în care credem că barourile joacă și vor juca un rol vital în garantarea independenței, a integrității avocaților și a calității serviciilor lor, inclusiv în pregătirea avocaților pentru schimbare, iar orice modificare instituțională trebuie să treacă printr-un "test de proporționalitate" consacrat de Directiva (UE) 2018/958 a Parlamentului European și a Consiliului din 28 iunie 2018 privind efectuarea unui test de proporționalitate înainte de adoptarea unor noi reglementări referitoare la profesii.

av. dr. Gheorghe Florea – Președintele UNBR